

Čítanka ^{3. X - 497 a.}

pro

II 21 12/6.

první třídu

obecných škol.

Prodává se nevázaná za 8 kr.
Vázaná na hřbetě v plátně za 14 „

V Praze, 1871.

V c. k. školním kněhoskladu, v konviktské ulici
číslo 292 (nové 22).

3331.

Školní knihy, v c. k. školním kněho-
skladu vydané, nesmějí se prodávati draž,
než za tu cenu, která na titulním jich listu
naznačena jest.

9

ÚSTŘEDNÍ KNIHOVNA PEDAGOGICKÉ FAKULTY TŘADEC KRÁLOVÉ	
Signatura	U 604 V
Inventár. č.	200856

1.

i u y

2.

o e a

i e a o u y

u o e a y i

o y a e i u

3.

i í, e é, a á,

u ú, o û, y ý.

4.

ou

5.

m, em

má, mé, my, mu, mi-mo, mou,
 mé-mu, mý-mi, má-me, mám,
 u-mí-me; u-mím mi-mo ou i
 o, á, u, í, é, y, ú, ý, a, û.

6.

p, pé

pa! pí! pí-pa, pí-py, pí-pou,
 ma-pa, ma-py, ma-pu, ma-pou,
 pu-ma, pu-my, pu-mu, pu-mou,
 my má-me ma-py, ma-pu mám,
 pum-pa, pí-me u pum-py!

7.

b, bé

ba! by, a-by, o-ba, o-bou,
 bá-ba, bá-by, bá-bo! bá-bu,
 má-me bo-by, bo-bů, bob mám,
 bim, bam, bom!

8.

f, ef

fi! bu-fa, bu-fy, ba-fá, baf!
 pi-fy, pa-fy! pif, paf, puf!

9.

v, vé

vé, ou-vé! vy, vá-mi, ví-me,
 pá - ve! pá - vi, pi - vo pí - vá,
 bý-vá-me u pum-py, pí! vy-pí!
 bý-vám, pí-vám, u-mý-vám,
 ví-me, vím, po-ví-me, po-vím,
 o-bou-vám o-buv.

t, té

ta, to, ty, tu, té-to, tou-to,
 te-ta, te-ty, pa-ta, pa-tou,
 pá-tý, pá-tá, pá-té, pá-tou,
 ví-tá, te-pe, me-te, ma-te,
 má-te, mí-vá-te, u-mý-vá-te,
 pou-to, pou-ta, pou-ty, pou-tá,
 tu-pý, tu-pá; to-pí, top! pot,
 mý-to, má-me byt vy-my-tý;
 ví-tá-me, ví-tám te-be!

d, dé

dá, do, od, úd, oud, ou-dy,
 do-my, do-ma, do-mů, bou-da,
 bí-da, pů-da, du-tý, du-tá,
 du-té du-by, dou-bí, dub,
 dům, pod vo-dou, vo-da pa-dá,
 ve-de, ve-dou, ta-dy, tu-dy,
 vy-ve-du, po-ve-du, do-ve-du;
 dá-te mi to? dá-me; má-me,
 mám, dám, dá-vám, dou-fám.

12.

S, ES

se, si, as, a-si, ma-so, mí-sa,
 sy-tý, sy-tá, so-va, so-vy,
 vo-sy, ba-sa, vi-sí, du-sí,
 bo-sý, bo-sá, bo-sé, bos, vos;
 sa-dy, sad; su-dy, sud, ves, pás;
 se-dá-vá-me u sou-se-da;
 pá-vi se pa-sou, páv se pa-se;
 pes se sá-pe, sem tam, sy-pám,
 po-sy-pám pís-mo, syp-te!

13.

Š, EŠ

ší! u-ši, dý-še-me, du-še,
 še-dé my-ši, ša-ty va-še,
 su-ší-me, su-ší-te, sou-še,
 šu-my šu-mí u šu-ma-vy;
 my pí-še-me, vy vy-ší-vá-te;
 vý-še, výš, ší-py, šíp, šo-sy, šos;
 ša-ty, šat; má, máš; dá, dáš;
 váš, víš, po-víš; po-ví-dáš mi;
 vy-piš! do-piš! piš-me! piš-te!

Z, ZÉ

za, ze, zá-da, zi-ma, ze-be,
 zu-by, uz-da, mí-za, me-ze,
 zou-vám bo-ty, zu-té bu-fy,
 ve-zu, ve-ze, vo-zy, vůz, vás,
 vo-zí, vo-zíš, vo-zím, va-zy,
 sá-zím, sá-zíš, sa-ze, saz-ba,
 bez, y-zop, vo-da y-zo-po-vá;
 viz u me-ze o-zím za-se-tou!
 zi-ma mi-zí, sá-zím bo-by.

Ž, ŽÉ

že, ží! ží-me! ži-vi, žá-dá-me,
 vá-ží-me, vá-ží-te, vá-ží,
 vá-že-me, vá-že-te, vá-že;
 ži-to po-ža-té se vá-že;
 po-moz-te mi! po-mů-že-me;
 mu-ži, muž, važ! za-važ! u-važ!
 tá-že-me se me-zi se-bou;
 te-be, bo-že, my žá-dá-me,
 že dáš, od te-be dou-fá-me.

16.

C, CÉ

co ví-ce, žá-ci? co to cu-pá?
 cu-py, du-py! ci-zí mu-ži,
 co u-mí-te, po-ví-dá-te;
 co mám, to dám; co vím, po-vím;
 ce-py, cep, cí-py, cíp, o-cet;
 co ho-dá? co zo-bá? cou-fám;
 i o-pi-ce po-ží-vá o-vo-ce;
 co žá-dá-te od ot-ce? ša-ty;
 a co vy dá-te ot-ci a mat-ce?

17.

Č, ČÉ

uč se! če-mu? čí? o-či, ča-sy,
 pí-pou te-če pi-vo ze su-du;
 žá-ci! če-mu se u-čí-te?
 pí-še-me a po-čí-tá-me;
 po-dám mat-ce čí-ši vo-dy;
 ov-ce be-čí; co to sy-čí?
 toč se, čá-pe! čáp se to-čí;
 páv se ho-čí; zač to o-vo-ce?
 zi-ma či-ší, fi-čí bič, míč.

r, er

rá-my, ro-sa, ru-da, rŭ-že,
 ra-ci, ry-by, ru-ce, rá-fy,
 ré-va, rý-ma, mŭ-ra, má-ry,
 fa-ra, pa-te-ro, de-sa-te-ro,
 bo-ro-vi-ce, bor, výr u-ša-tý;
 o-ráč o-rá, or-bou se ži-ví;
 ot-če, co po-rou-čí-te? pi-vo,
 či vo-du? sýr, ma-so, či o-vo-ce?
 dar bo-ží, dar za dar!

ř, eř

oř ři-čí, řa-sa, ře-še-to,
 řa-da do-mŭ, ru-dá zá-ře,
 ře-pa se pa-ří, ma-so se va-ří;
 še-ří se, my ve-če-ří-me;
 po ře-ce vo-da se če-ří;
 mo-ře bou-ří, ta-ra-sy bo-ří;
 vo-da ví-ří, bou-ře se ší-ří;
 pí-sař pí-še, te-sař te-sá,
 sa-dař če-sá o-vo-ce.

20.

l, el

úl, oul, lá-me, u-lo-mí, or-li,
 lí - pa, o - li - va, ci - bu - le,
 po - le, me - li - vo, pa - li - vo,
 o - lo - vo, že - le - zo, pi - la,
 ží - la, sí - la, pé - ro, o - cel;
 ží - ža - ly pó ze - mi le - zou;
 sá - zí - me lí - py a to - po - ly;
 za - lé - vá - me fi - a - ly, rů - že;
 co lí - tá? — o - rel, bí - lý mo - týl.

21.

n, en

on, o-na, o-no, a-no! ne, né!
 ne-su, no-že, nů-še, va-na,
 se-me-no, by-li-na, ví-no,
 ma-li-na, ze-le-ná šu-pi-na,
 cí-no-vá ná-do-ba, cín, nůž,
 bí-lý den, čer-ná noc, mi-lý sen,
 le-den, du-ben, čer-ve-nec;
 ne-u-čil se, ne-na-u-čil se;
 ot-če náš, mi-lý pa-ne!

k, ká

ok, o-ko, ko-lo, kou-le, kû-ra,
 ko - že - lu - zi, ko - že - ši - na,
 bu-ky, fí-ky, ka-ra-fi-át;
 rá - no ru - ce u - mý - vá - me;
 vo-da se va-ří, ky-pí, ka-pe;
 ku - ře, ku - na, ko - za me - ká;
 myš - ka ko - cou - ra se le - ká;
 lou-ka u ře-ky se ze-le-ná;
 ko - čí tam na pá - na če - ká;
 se - káč ko - sou se - no se - ká;
 kop - ka se - na na pa - lou - ce;
 od po-to-ka le-ze rak, kam pak?
 od-kud? ku-dy? tu-dy! sem, tam.

g, gé

go-li-áš a da-vid, ga-li-le-a,
 gol - go - ta neb kal - va - ri - e;
 a-ga-ta, bar-va gu-mi gu-ta;
 sá-go se dá-vá do po-lév-ky;
 ga-ze-la po-do-bá se ko-ze.

24.

h, há

he, ha, ho, hý! ho-la, ho-ši!
 hu-sy, hou-se, hou-fy li-du,
 ho-lá ru-ka, bo-sá no-ha,
 vo-da hu-čí, hu-sa ký-há;
 tu-há zi-ma — sil-ný led;
 dá-le ne-mo-hu — po-mo-hu;
 bí-lá ho-lu-bič-ka lí-tá,
 a no-vý den rá-no ví-tá,
 ho-lou-bát-ko do-ma če-ká.

25.

ch, chá

ach! uch, u-cho, su-cho, e-cho,
 cho-cho-lou-ši u cha-lu-py,
 lí-ná chû-ze, chu-dá cha-sa,
 žá-ba chy-tá mou-chy; co na
 ne-bi vy-chá-zí a za-chá-zí?
 mám o-ře-chy: su-da! li-cha!
 chû-va cho-vá pa-cho-lát-ko;
 ze-le-ný lu-pen, su-chý mech;
 pou-hý duch — moc-ný bůh.

j, je

ej! oj, aj! já, jí, je, je-mu,
 ta - je, já - ma vo - du jí - má;
 je - čí vo - da po do - li - nách;
 jí - va pu - čí, bu - de ja - ro,
 ze - le - ná se háj, ja - ko ráj;
 po je - te - li vu - čí no - vý roj;
 dá - vej - te, co je cí - sa - řo - vo,
 cí - sa - ři, co bo - ží - ho, bo - hu!
 mi - lý bo - že, dej mi sí - lu!

ě, ie

mě, mě - chy, ze - mě, po - le mě - ří,
 sí - mě o - bil - né, rá - mě sil - né,
 bí - lá pě - na, liš - čí dou - pě,
 rů - žo - vé pou - pě, la - ci - ná kou - pě,
 na - du - tý měch, měk - ký mech,
 ši - ro - ká ze - mě, vy - so - ká věž;
 mě - sic po ob - lo - ze pu - tu - je;
 pěn - ka - va pě - je, ži - to bě - lá;
 běž, za - jíč - ku! bě - ží pes.

28.

ň, eň, ně

kůň, ko-ně, ká-ňa-ta, ká-ně,
 ba - ňa - tá ná - do - ba, bá - ně,
 hu - ňa - tá ha - le - na, hou - ně,
 vo-ňa-vá vo-da, vů-ně, ži-ně;
 ma-lé ku-ře lu-ňá-ka se bo-jí;
 pes za laň-kou rych-le bě-ží.

29.

ny, ný — ni, ní

u-če-ný pa-ne! u-če-ní pá-ni!
 vá-že-né pa-ní! ví-tej-te nám!
 ny-ní, žá-ci, po-zor dej-te!
 ví-dám pa-ro-ha-té je-le-ny;
 la-ně se pa-sou po o-bo-ře;
 je - le - ní ma - so, je - le - ni - na;
 o-se-ní se ze-le-ná, až mí-lo;
 vo-da se pě-ní, ča-sy se mě-ní;
 rů-že a fi-a-ly lí-bě vo-ní;
 by - la hon - ba na za - jí - ce,
 hon-ci je ho-ni-li ze ze-lí;
 ho-la, va-še to ne-ní ze-lí!

f, tě

af, tě, ko-tě, ko-fa-ta, la-tě, laf,
 ni-fa-ři, ní-tě, sí-fa-ři, sí-tě;
 u-fa-tá vě-tev na ze-mi le-ží;
 fa-tá rá-na bo-lí ra-ně-né-ho;
 těš-me jej, že se zas vy-ho jí;
 vím, co je nař, i vím, co je síř,
 síř na ry-by, nař je na ří-pě;
 co fu-ká: fu-ky fuk?

ty, tý — ti, tí

ry-tý, ry-ti-na, li-tý, li-ti-na;
 až bu-de-me vět-ší, bu-de-me též
 rý - ti, sá - ze - ti a za - lé - va - ti;
 lu-ňák za ho-lu-bem le-tí; ti-cho!
 ny-ní u-či-ti se po-čí-ná-me;
 po-zor dej na pa-na u-či-te-le!
 pa-ma-tuj si je-ho na-u-če-ní!
 dej po-koj! ne-mař ni-ko-ho!
 o bo-žím tě-le bu-de-me ví-ti
 věn-ce na ol-tář.

d', dě

há-dě, há-da-ta, mě-dě-ná kád,
 na sa-dě sed! na la-dě jed!
 ku-řa-ta do-ba-jí zo-báč-kem;
 dě-ra-vé zu-by nás bo-lí-va-jí;
 buď-me pil-ní! ne-buď-me lí-ní!
 ko-mu se ne-le-ní, to-mu se
 ze-le-ní; ne-dě-le, den pá-ně;
 dě-ku-je-me to-bě, bo-že náš,
 že nás ži-víš a po-tě-šu-ješ!

dy, dý — di, dí

kam-na dý-ma-jí, vy-šel dým;
 na lo-di jez-dí-vá-me po vo-dě;
 dí-tě, mi-luj ro-di-če a dě-dy!
 voď-me do-mů men-ší žáč-ky!
 mat-ky je-jich rá-dy to u-vi-dí;
 co si vy-dě-láš, to bu-deš mí-ti;
 le - ní - vé - mu dí - lo ne - vo - ní;
 ve-se-le se dej-me do to-ho,
 a půl dí-la bu-de ho-to-vo!

34.

c — C, č — Č, ch — Ch, k — K
 j — J, o — O, p — P, v — V
 s — S, š — Š, z — Z, ž — Ž

Cíp, kolik cípů může mítí šátek?

Čáp požívá hady, žáby a žížaly.

Chocholouš chocholku nosí.

Kos i kavka mají černé peří.

Jelen má parohy.

O-rel vysoko poletuje.

Pes kousá; nech ho na pokoji!

Vosa vučí od daleka.

Sově ušaté říkáme výr.

Šelma je lev i med-věd i liška.

Zajíc utíká; bojí se nás.

Žába žije na zemi i ve vodě.

35.

h-H, r-R

Hejsa, hejno čápů letí!

Radují se malé děti.

Zelená se louka, les,

Raší lís-ka, raší bez.

Již je jaro, léto bude!

Celý háj tu píseň hude.

36.

m - M, d - D, l - L

Sup a čáp.

Volá sup: Čápe, hej, něco dej mi na zub!
 Čáp honem di po něm: Máš-li chuť,
 tu pobuď; raků, žab si nalap! Dí mu
 sup: Co do těch, těch si nech! tam holub;
 já za ním poletím. Letěl sup dál a dál,
 a holub se ho bál; ale aj, byl tu háj.
 Hajný sám čekal tam: pif a paf!
 rány dal, a pes: haf! Dále sup neletěl,
 sám holub uletěl.

37.

t - T, b - B

Máme tělo a duši. Tělo vidíme, duše
 nevidíme. Duše činí, že je naše tělo živo.
 Tělo bez duše živo býti nemůže. Tělo
 umírá, duše neumírá; duše bude živa
 na věky. Pána Boha viděti nemůžeme:
 ale jeho díla vidíme na zemi i na nebi.
 Co lidé udělati nemohou, Bůh jediný
 učiniti může. Bůh dává nám živobytí.
 Od Pána Boha máme rozum, vůli, řeč a
 jiné dary. Bůh zachovává, cokoli učí-
 nil, dokud se mu líbí.

38.

Bůh ví, co bylo, co je nyní a co bude. Bůh vidí, co se děje na zemi a na nebi. Bůh vidí i naši duši a ví, čeho sobě žádáme a co konáme. Bůh velí, aby děti milovaly rodiče. Milé dítě, udělej rádo, co tobě rodiče poručí. Sami co neradi máme, ať jinému neděláme. Jako milujeme sebe, i jiné lidi milovati máme. To Bůh poručí, to se mu líbí.

39.

Minula již noc i sen, ukázal se nový den. Tebe, Bože na nebi, moje duše velebí. — Za to, že se raduji, Tobě, Pane, děkuji. Tys mi otce, matku dal, živé mi je zachoval: dej též, ať jen to činím, co by líbilo se jim.

Bože, budiž veleben za to, cos mi dal ten den. Žádám Tebe o pomoc, dej mi i mým rodičům, i milým učitelům ku posile tichou noc.

40.

n - N

Nové učení počíná. Nový pozor! —
 Pr! volá kočí na koně. Pr-ší, sr-ší,
 pr-šelo, minula prš-ka. Voda cr-ká.
 Ví-tr hučí. Vůz hr-čí. Suché kolo
 vr-zá. Kamení se hr-ne. Tr-ní bode.
 Ko-pr voní. Kůň fr-ká. Holub vr-ká.
 Koza tr-ká. Ty-gr tr-há laň. Sr-nec
 běží. Za srn-cem se žene chrt. —
 Nač je srp? Nač je brk? Jaký krk
 má husa? Do čeho se dává cu-kr?
 Mr-zí-li tě učení? Ne-mr-zí.

41.

u - U

Uč-me se dále! Ú-pl-něk, pl-ný
 mě-síc. Kotě ml-sá, je mls-né. Pu-dl
 je ku-dr-na-tý. Vlk je hl-ta-vý. Ml-ha
 je vlh-ká. Vl-na ovčí se česá. Plž
 leze po dr-nu. Dítě ml-čí. Sl-zy tekou.
 U-ti-chl ví-tr. Pes u-tr-hl se od
 řetězu. Posel ne-sl nůši. Kočí ve-zl
 seno na trh. Hoch tá-hl sáňky za
 sebou.

42.

ř - Ř

Vidíme kopce a hory. Pahrbek není tak vysoký jako hora. — Po údolích tekou potoky a řeky. — Řeky veliké vylévají se do moře. — Jezera nalézají se v údolích, na nížinách i na vysokých horách. — Věje-li silný vítr, vrcholky lesů se pohybují, voda se duje a vlní; vlna za vlnou se valí.

43.

a - A, e - E

Pán Bůh uvedl Adama a Evu do ráje a ukázal jim, jakého by ovoce měli požívat, a jakého by trhati neměli. Ale Adam a Eva brzo zapomenuli, co jim velel Pán Bůh. Had řekl k Evě: Uží toho ovoce, budeš jako Bůh. Eva učinila, jak jí radil had, a podala ovoce Adamovi. On jedl též. Za tu vinu uložil jim Bůh pokutu. Oba musili zanechat ráje a okoušeli bídu velikou.

44.

f - F, y - Y

Milý host. Kamenný most. Na myš
 past. Na rány masť. Mlčení úst, veliký
 půst. Hustý les. Pustý dům. Pustá země.
 List dubový, topolový, vrbový. List pa-
 píru. Listí padá na podzim. Listopad.
 Měkký vosk. Zelený lusk. Malý tisk.
 Bolavý pysk. Zaječí srst. Malík prst.
 Les a houšť, daleká poušť. — Fialka
 i ve stínu voní. Y-zop jest rost-lina.

45.

Chodívám s mat-kou do ko-ste-la,
 s ot-cem na trh. Bývám s vinařem na
 vinici, s čeledínem na poli. Jídám rád
 slívy a jablka. Slunce svítí; vidím svůj
 stín po bílé stěně. Schody bývají také
 ve skále vytesané. Snop žita je těž-ký,
 otep slámy je leh-čí. Smolou sudy se
 požahují. Ráno se umývám studenou
 vodou. Slovo Boží posloucháme; s an-
 děly voláme: Sláva na výsostech Bohu!

46.

Z masa se vaří polévka, z bylin léky, z řepy cukr, z ječmene pivo. Z růží vijeme věnce. Co děláme z brků? co z nití? — Zboží kupecké z daleka se vozi. Zdařené dilo těší nás. Nepořádek dělá zmatek. — Ryby se loví v řekách, v rybnících, v jezerech a v moři. V létě obilí zraje, v zimě padá sníh. — Pivo k pití, voda k mytí, sekera k sekání, rýč k rytí, perutě k lítání, nůše k nošení, udice k chytání ryb. — Něco k něčemu, nic k ničemu.

47.

Děti rády chodívají s dědečkem a s babičkou. Smetana se sbírá sběračkou. — Kornouty děláme z papíru, kytky z charpy, z fialek a z konvalinek. Pérem zkaženým nepíšeme. — Včela lítá po květinách. Pozorný všemu se naučí. Zpěváci na kůru zpívají nábožné písně. — Kdo volá? Kde vězíš? Kdy půjdeš do školy? Dítě, nečiň ničeho rodičům k žalosti! — Cti otce svého i matku svou!

lep, slep — slad, hlad — luk, pluk, hluk,
 rák, prák, krám, chrám — hrom, chrom,
 vše, všecko — tře, střecha — křída, střída,
 vrch, s vrchu, svrchní oděv — smrž, smř.

Není všecko sladké, hladké, měkké,
 lehké: něco také musí býti těžkého a
 tvrdého, drsného a trpkého. Hory,
 doly, lesy s poli oko naše rádo vidá;
 na zemi střídá se zima, jaro, léto
 i podzim: komu to je nemilé?

49.

hle, hled'! rak, drak, prak, mrak, kord,
 pád, spád — s hora, na horu, vzhůru,
 snáší, vznáší se — švihne, zdvihne,
 prst, plst — pln, splň! — tvrd, tvrz.

Eihle drak! Z papíru jest udělán,
 fousatý, zubatý vymalován. Hoch jej
 vzhůru vyšvihne, vítr ho pozdvihne;
 drak se vznáší až pod mrak. Ptáci se
 bojí toho strašáka, jako supa a luňáka.
 Když pak vítr nevané, hrůza jeho pře-
 stane; pyšný drak nemůže dále; síla mu
 vadne, až nenadále s oblohy spadne.

*

50.

kdy? vždy — chci, chtějí, chtěj! chtěl, val! chval! zval, vzal, psal, spal, lhal, sem, jsem, nejsem, jsi, nejsi, jsme, jste, jedu, jdu, jdeš — jmeno, jmění.

Ejhle přepodivné zvíře! Ve vodě přebývá v díře. Na čele má dlouhé růžky, v rukou drží ostré nůžky, ze skořápek má kabátek, chodí vždy nazpátek. Co je to? — Rak je to, štípavý rak. Hej raku! kam jdeš pak? Děti se mu smějí, lapiti ho chtějí: statečně se brání rak; klepetama stříhá sik a sak.

51.

skoč! vskoč! — zda, mzda — stal, vstal, dal, vzdal — duch, vzduch — drav, zdrav, plav, splav — prav, sprav! — schnu, schnul, dlí, mdlý — mdloba — strouha, strom.

Nový rok, ku předu krok. Straka skáče v skok a skok. Dělník je hoden své mzdy. Spím-li, dýchám. Nemocný vzdychá. Zdravý, umdlený člověk tvrdě spí. Mladý strůmek bez vláhy uschne. Smrž je houba, smrk je strom, malík prst.

52.

boj, broj, zbroj — troj, stroj, trup, strup,
braň, zbraň, chraň, schraň, prach, strach,
rýč, strýc — kryl, skryl, skryš — stráž,
vor, škvor — třep, střep — prým, šprým.

g - G

Goliáš měl železnou zbroj, v ruce
kopí, při boku meč; Davidu strojil krva-
vou seč. Pyšně kráčel v boj, hrdě křičel:
„Chraň se! Chlapče, braň se!“ — David
naň měl skrov-nou zbraň, z řeménků
jen prak, z praku však oblázek vymrštil,
a tím obra v čelo praštil; — hle, kdo dříve
pouštěl strach, obr se zkácel v prach.

53.

bán, bání, žbán — ber, žber, džber,
lev, lví — pí, lpí — mut, rmut, rtuť,
rve, řve, řvou — rdí se, hřmí, hřmot,
hřbet — čtvrť na čtvrtou — chřtán.

Hladoví lvové řvou. Psi se rvou. Suchý
jazyk lpí na svrch-ku úst. Bílá je rtuť,
kalný je rmut. Džbán na vodu, džber na
kvasnice. U sedla se leskne třmen. Hvězda
se třpytí. Nebe se rdí, z daleka hřmí,
hřmělo, nehřmí již. Hřmot, hřmot-ný hlas.

poušť, spoušť — pst! pstrý, pstruh, pštos,
 růst, zrůst, vzrůst — chrast, chrašť, chroust,
 stkví se, stkvěl se, skvost — ctný, ctnost.

Stříbrný jest měsíce lesk, klikatý
 zašvihne blesk. Slyším vody varné klokt,
 větru prudkého hluk, biče prask, bubňů
 tluk, drozdů hvizd, cvrčků cvrk, zajíců
 vřesk. Struna drnčí, harfa břinčí. Zába do
 vody skáče, žblunk! V pramenité vodě živ
 je pstruh; na suché poušti pštos. Chroust
 žere listí. Silný strom vzdoruje větru.
 Drahé kamení stkví se krásnými bar-
 vami. — Ctnostný člověk chvály ne-
 hledá. Skvostný oděv člověka lepším
 nedělá.

55.

a	A	<i>a</i> Arnošt	a	Anna
b	B	<i>b</i> Bohuslav	b	Božena
c	C	<i>c</i> Cyril	c	Cecilie
č	Č	<i>č</i> Čeněk	č	Čekana
d	D	<i>d</i> Daniel	d	Dobrawa
e	E	<i>e</i> Eliáš	e	Ewa
f	F	<i>f</i> Filip	f	Františka
g	G	<i>g</i> Gabriel	g	Gyzela
h	H	<i>h</i> Havel	h	Helena
ch	Ch	<i>ch</i> Christofor	ch	Christina
i	I	<i>i</i> Ivan	i	Irene

j	J	<i>j</i> Jan	í	Juliana
k	K	<i>k</i> Karel	ř	Klara
l	L	<i>l</i> Ladislav	l	Lidmila
m	M	<i>m</i> Method	m	Marta
n	N	<i>n</i> Norbert	n	Natalia
o	O	<i>o</i> Ondřej	o	Otilie
p	P	<i>p</i> Prokop	p	Přibyslawa
r	R	<i>r</i> Rudolf	r	Rosalia
ř	Ř	<i>ř</i> Řehoř	ř	Řimka
s	S	<i>s</i> Stanislav	f	š Salome
š	Š	<i>š</i> Štěpán	š	Školastika
t	T	<i>t</i> Tomáš	t	Tefla

u	U	u	Urban	u	Ursula
v	V	v	Václav	w	Wojtěcha
z	Z	z	Zigmund	ž	Zděnka
ž	Ž	ž	Žibřid	ž	Žofie.

C i z i:

q	Q	q	Quirin	q	Quartilla
w	W	w	Wolfgang	w	Walburga
x	X	x	Xaver	x	Xenia
y	Y	y	Yzop	y	Yorf.

au Au au Augustin au Augusta.

56.

Dobry počátek.

Bílý již jest den; z postele ven!
 Obleknu se, umyju se.
 Čistota sluší tělu i duši.

Od Boha učiním počátek,
 a bude dobrý pořádek.

Ve jmenu Otce † i Syna † i Ducha
 Svatého †. Amen.

Bože všemohoucí, který jsi nám počátku tohoto dne se dočkati popřál, pomoz nám, abychom Tvou svatou vůli dokonale vyplnili. Pro Ježíše Krista Pána našeho. Amen.

57.

Půjdu do školy.

Hodiny bijí! půjdu do školy, vezmu knihu a cokoli potřeba k učení a cvičení. Ničeho nezapomenu. Na cestě křičeti nebudu. Potkám-li se s kamarádem, půjdeme pospolu slušným řádem. Až ke škole přijdeme, tiše dvéře otevřeme, za sebou je zavřeme a na svá místa sedneme. Do příhrádky pisma uložíme, knížku před sebe položíme. — Všecko, co má svoje místo, zachová se déle čisto.

Co jest ve škole?

Jsme ve školní světnici. Sedíme v lavicích. Lavice stojí v řadách na podlaze. Nad námi je strop; v pravo i v levo, před námi i za námi jsou stěny. Ve zdi jsou dvěře a okna, u zdi neb v koutě kamna. Na podstavci stojí velká tabule. Pan učitel sedává u stolu anebo stává před námi. Ve skříní má knihy, obrazy a mapy. Těšime se, když nám něco ukáže. Na stole leží křída a houba. My žáci máme při ruce knížky, papír, tužku, péro, kalamář, pravídko a tabulku na počítání.

Co je ve škole před námi? co za námi? co v pravo? co v levo? co nad námi? co pod námi? Co ještě vidíme ve škole? Jmenujme své školní náčiní!

Modlitba před cvičením.

Ve jmenu Otce † i Syna † i Ducha Svatého †. Amen.

Ve jmenu Páně počínáme školní naše cvičení; o pomoc, Bože, Tě žádáme, bys požehnal učení. Posilni nás! my se přičiníme, od své pilnosti neulevíme.

Otče náš — Zdrávas Maria.

60.

Co děláme ve škole?

Ve škole nesmí býti hluk, při cvičení ani muk! Tiše sedíme a posloucháme, co se vypravuje o Pánu Bohu, o Ježíši, o andělich a duších spravedlivých dokonalých v nebeské říši. Na všecko pozor dáváme, co nám pan učitel ukáže. Pamatujeme si, co přikáže, jak se chovati máme.

61.

Modlitba po cvičení.

Díky vzdáváme Tobě, Pane, za všecko dobré, čemu jsme se byli naučili. Dejž, prosíme, aby nám prospělo k časné i věčné blaženosti. Požehnej našeho mocnáře, naše rodiče, učitele a dobrodince, který jsi živ a kraluješ na věky věkův. Amen.

Otče náš — Zdravas Maria.

62.

Co děláme doma?

Ze školy když přijdu domů, nezapomenu, komu pozdravení dáti mám; rodiče své dobře znám. A hned věci školní skládám, na svém místě je pořádám; snadno jich tam najdu zas, až bude k učení čas. — Za chvíli se rodičů

ptám, mám-li proč zajít a kam? Všecko honem jim k vůli vykonám, s jejich pak povolením chvílku si pozahrám.

63.

Co vidíme v domě?

Doma bydlím s milými rodiči. Ve světnici máme skříní, postel, stůl, stolice, podnožku a jiný nábytek. Při světnici jest komora a kuchyně. Ze síně chodíme po schodech na horu na půdu, aneb dolů do sklepa. Ve sklepě schováváme mléko, máslo, zeměčata, řepu, ovoce a jiné zásoby. Ze střechy vystupuje komín.

Jaký nábytek bývá ve světnici? Co bývá na půdě? Co bývá v kuchyni?

Při domech rolnických bývají také stáje a chlévy na dobytek, kurníky, holubník, kůlna, sejpka, dřevník a studně.

64.

Kdo staví dům?

Vlaštovička si dělá hnízdo z bláta, vrabec ze slámy a smetí, jiní ptáci z větviček, z mechu a z listí: člověk umí stavěti domy. K tomu dobývá ze země kámen, hlinu a písek. Z kamene vápeného pálí vápno, z hlíny pálí cihly. Zedník dělá zeď, podavač přiváží mu kamení a maltu.

Z čeho se dělá malta? Co dělá cihlář? Kde dělá cihly? Co dělá vápeník? Kde? Zedník potřebuje kladiva a lžíce a jiného nádobí. Nač? Tesař otesává trámy. Čím? Dělá krov, přibijí latě a pobijí je šindelem.

Dřevěné chaloupky pošívají se slamou. Bezpečnější střechy jsou z pálených tašek; pokryvač klade tašky na latě. Věže bývají kryty břidlicí, plechem anebo mědi.

Truhlář do světlic dělá dvěře, podlahu, rámy do oken a dřevěný nábytek. Hrnčíř dělá kamna, zámečnick dělá ke dveřím zámky a klíče, k oknům spony a závorky.

Kdo z těch řemeslníků potřebuje pily a sekery? Kdo hoblíku a nebozezu? Kdo kladiva a kleští?

65.

Co jest v zemi?

V zemi jest mnoho hlíny, písku, kamení, uhlí a rud. Z rudy se rozpouští kov. Kovy jsou: železo, cín, olovo, měď, stříbro a zlato. Ze železa kuje kovář radlice, pluhy, obruče, ráfy a podkovy. Ve velikých dílnách dělají se lopaty, motyky, sekery, kladiva, nože, nůžky, šavle. Co dělá zámečnick ze železa? Z cínu lije cinař konvice, svícny, lžíce a jiné věci. Kotlář dělá z mědi kotle a pánve. Z mědi, stříbra a zlata razí se peníze.

V Čechách, na Moravě a ve Slezsku jest mnoho uhelen a hutí železných.

Uhlí máme, rudu máme, z níž se kove srp a pluh; strojův z ní si naděláme, kterým žehná lid i Bůh.

66.

Rostliny.

Země naše pokryta jest mnohými rostlinami. V zahradách a sadech rostou stromy ovocné, jakož jsou: jabloně, hrušky, švestky, třešně, višně, ořechy, moruše. Ovoce těchto stromů požíváme. V zelnici sází zahradník salát, zeli, mrkev, celer, křen, petržel, cibuli, okurky, česnek a jinou zeleninu.

Na polích roste pšenice, žito, ječmen, oves, hrách, čočka, bob, proso, kukuřice, pohanka, len, konopě, řepa, řepka (olejka), mák. Zrna obilná rozemílají se ve mlýně na mouku; z mouky strojí se jídla.

V lesích rostou stromy chvojnaté a listnaté. Jedle, smrk, borovice, modřín mají chvoj, to jest, větve obrostlé jehličím. Jehličí jest listi tenounké a špičaté jako jehličky. Dub, buk, javor, bříza, lípa, olše, topol mají listí.

V lese nalézáme také houby, mech a jahody. V zahradách a na lučinách rádi se díváme na kvítí. V zahradě těšivá nás bílá lilie, pruhovaný karafiát, pestrý tulipán, žlutý

měsíček, červená pivoňka, vonná růže. Jinde vidáme modrou fialku, modrou charpu, modrý zvoneček, bílou chudobku.

67.

K v í t í.

Na louce se třpytí z jara nové kvítí, žluté, modré, červené a rozličně barvené. Odkud se to všecko vzalo? pod sněhem-li v zimě spalo? kdo v ně vlil zas novou šťávu? kdož tu vůkol barví trávu? odkud bylin čerstvá síla? kdo jim rosu, déšť posílá? kdo je sluníčkem zahřívá? kdo tou vůní jich dařívá? — Bože, Tvé to dílo jest, chvála Tobě buď a čest!

Patřte na kvítí polní, kterak roste: ani král Šalomoun ve vsi slávě své tak ušlechtilé oděn nebyl, jako jedno z nich. — Pozdvihni oči svých a viz, kdo to vše stvořil.

68.

S u c h o.

Rosa nepadla, tráva uvadla na podolí; žiznivá luka, země se puká na poli. Rosu rosičku, vláhu vlašičku obloho dej! kvítí uvadlé, byliny zprahlé hojně zalej! Déšť na poličko, na oseníčko dá s nebe Bůh. Vlažička spadne, a hned omladne pole i luh.

69.

H m y z.

Mouchy, komáři, včely, vosy, čmeláci, brouci, housenky, mravenci a mnoho jiných zvířátek nazývá se hmyzem. Nejužitečnější hmyz jsou bourci a včely. Od bourců máme hedvábí, ode včel vosk a med. Mouchy, komáři a ty žravé housenky ovšem nás sužují a mrzí: ale ptáčkové se jimi živi.

70.

Mravenci a včely.

Zvířátko pilné, mravenček, sem a tam nosí svůj raneček. Od ranního šera až i do večera stále se pohybuje, vesele vždy pracuje.

Včelička hledá na lučinách medovou mizu po květinách; co si v létě nasbírá, v zimě stříděně požívá.

71.

Hlasy ptačí.

Slepička na dvoře kdáče a krákoře, vlaštovka šveholí, že jí nic neboli. Hrdlička chce cukru, pět peněz křepelka, a v lese žežulka volá pořád: Kuku!

Víc umíme my záčkové, nežli ti milí ptáčkové; hláskujeme, čteme, píšeme, do desíti počítáme. Až budeme větší, však i delší písničku si zazpíváme.

72.

P t á c i.

Ptactvo lesní a polní zpěvem nás obveseluje. Skřivánek, pěnkava, pěnice, kos, slavík jsou zpěvní ptáci. S námi v domech anebo blízko domu hnízdí smělý vrabec a šveholivá vlaštovka. V bažantnicích chovají se bažanti. Koroptev a křepelka v polích nejraději přebývají. Havran a vrána v zimě k stavením přilétají. Sup, orel, jestřáb, luňák jsou draví ptáci; hnízda svá mají na vysokých horách a skalách.

Hledte na ptactvo nebeské, žet nesejí ani žnou, ani shromažďují do stodol: a Otec váš nebeský krmi je.

73.

Zv i ř á t k a t a k é c í t í.

Neškod, chlapče, ptáčkům, veselým zpěvákům, oni libě zpívají a housenky sbírají. Netrap nikdy zvířátek, nevybírej holátek; cítí bolest, jako ty, nedělej jim trampoty!

74.

Zv i ř á t a d o m á c í.

Pro mnohý úžitek chovají se koně, voly, krávy, ovce, prasata, kozy. Koně a voly zapřahuje hospodář do vozů a do pluhů. Od krav,

od ovec a koz máme mléko. Ze smetany tuče neb vrtí se máslo; z mléka se dělá sýr. Masa domácích zvířat požíváme. Z domácích zvířat máme také lůj, kůži, srst, žině, kosti a rohy.

Slepice, kachny, husy, holubi a krůty nazývají se drůbež pernatá. Od drůbeže máme peří do peřin, brky na péra, vejce a maso do kuchyně. Drůbež a všickni ptáci létají; k tomu mají křídla. Husy a kachny také po vodě plovou.

Pes a kočka jsou také domácí zvířata. Pes hlídá dům, kočka chytá myši.

75.

Zvířata plachá a dravá.

V lesích a na polích přebývají parohatý jelen, rychlonohá srna, čiperná veverka, bázlivý zajíc, ušatý králík. Některá zvířata živí se masem jiných menších zvířat; jsou to zvířata dravá. Z dravců žijí v našich krajinách liška, kuna, tchoř, jezevec, ježek; — v cizích krajinách lev, tygr, vlk, medvěd.

76.

Zvířata ve vodě.

Ve vodě žijí ryby. V našich rybnicích, potocích a řekách loví se kapři, bělice, štiky, okouni, úhoři, pstruhové a lososi. U nás prodávají se také v soli naložené mořské ryby,

slanečky a sardele. Některé ryby požírají jiných menších ryb; u nás takovým žravcem je štika.

Žáby, ropuchy, ještěrky a hadi přebývají na suché zemi i ve vodě. Někteří hadi jsou jedovatí. Žáby a ještěrky nejsou jedovaty.

77.

Počet živočichů.

Rád bych věděl a spočítal, kolik jest na zemi zvířátek, kolik pod oblohou ptáčátek? Ale kdož pak z lidí dobře by mi vypočítal, co mé oko sotva vidí, všechny broučky a červíčky, všechny ve vodách rybičky? Lidé velcí, učení, v uměních vycvičení, sotva jejich jména znají: jak je všechny spočítají? Darma já se lidí ptám, jediný Bůh ví to sám; on jim denně pokrm dává, i mně život zachovává.

Zeptej se zvířat a naučí tebe. Mluv zemi a odpoví tobě, i vypravovati budou tobě ryby mořské, že všechno to učinila ruka Hospodinova.

78.

Vidím, jaké jsou věci.

Křída je bílá, uhlí černé, měsíc bledý, pšenice žlutá, obloha modrá, tráva zelená, vypálená cihla rudá, krev červená, mráz

šedivý, kaštan hnědý, mouřenín snědý, vrabec šedý, lev plavý. Sklo je průhledné, dřevo jest neprůhledné. Některý člověk má vlasy černé, jiný hnědé anebo ryšavé. Starci mívají vlasy šedivé nebo bílé.

Stůl jest buď hranatý neb okrouhlý; míč kulatý, válec oblý; studně hluboká, kalužina mělká; věž vysoká, chaloupka nízká; vůl je veliký, myš malá; skála hrubá, písek drobný; hrábě dlouhé, hřeben krátký; silnice široká, stezka úzká; pravidko přímé, srp křivý.

Zrakem poznáváme, jaké jsou věci.

Říká se: bílý jako sníh, bledý jako stěna, žlutý jako vosk, modrý jako charpa, zelený jako brčál, červený jako krev, režný jako pytel, černý jako uhel.

79.

Vidím, kdo co činí a kde se co děje.

Zahradník sází stromy, rolník oře pole, myslivec honí zvěř, mlynář mele, pekař peče, kuchařka vaří. Krejčí šije šaty, švec krájí kůži. — Kuň běží, pták lítá, žába skáče, had se plazí, ryba plove, červ leze. — Kolo ve mlýně se točí, voda běží, vítr věje, strom se klátí, listí padá. Slunce svítí, měsíc se leskne, hvězdy se třpytí. — Zrakem také poznáváme, kdo co dělá, neb kde se co děje.

80.

O č i.

Mám dvě jasné, bystré oči, ty se hbitě, kam chci, točí; očima vidím stromy, pěkné kvítí, i jak slunce na obloze svítí. Milý Bůh dal potřebný mi zrak, slepým, ach! je všecko tmavý mrak.

81.

S l y š í m.

Slyším hlas své milé matky, slyším také hlas jiných lidí. Vím, když někdo šeptá, mluví, volá, zpívá, křičí, když se směje nebo pláče.

Slyším také hlasy zvířat. Zezulka (žezulka) kuká, sova buká, vlaštovice šveholí, slavík štěhotá, husy štěbetají, krocan hudruje, kavka kváká, kvičala kvíká, čáp klepoce, zába křehotá, brouci bručí, had siptí a syčí, pes na cizince vrčí, štěká, zimou vyje, kňučí a skučí, hříbě vesele řičí, osel hýká, kočka mňouká, lev řve.

Slyším rozličné zvuky. Vitr fučí, stromy šustí, lesy šumí, hrom rachotí, okna řinčí, vůz drnčí, kolo vrzá, hodiny cvakají. Pod splavem voda ječí, u louky potůček tiše bublá, přes kamení hrčí. S věže rozléhá se zvonů zvuk. Slyším hodiny bítí.

Kdo slyší, má sluch, kdo neslyší, jest hluch.

82.

U š i.

U hlavy mám uši, těma poslouchati sluší. Slyšim-li volati tatínka, aneb zavolá-li maminka: „Poď sem, dítě, poď sem hbitě,“ ani chvílku neulením, bez prodlení běžím k nim; oba dva mne rádi mají, někdy také říkávají: „Poslušno vždy buď, mé dítě!“

83.

Hmatám a cítím.

Dotknu-li se rukou skla, poznám, že jest hladké; dotknu-li se cihly, poznám, že jest drsná. Hmatem poznávám také, zdali nůž jest ostrý nebo tupý. Kámen je tvrdý, máslo měkké, koňská srst hrubá, zaječí jemná.

Uhodím-li se do hlavy nebo jinam do těla, pocítím bolest. Bosého strniště píchá, kopřiva ho pálí. Slunce hřeje, vítr chladí, sníh a led studí, v zimě ruce a nohy zebou. Cítím, zdali voda je studená, vlažná, teplá nebo horká. Cítím po celém těle.

84.

Mé srdéčko také cítí.

Srdéčko čerstvě mi tuče v těličku, a to má rádo tatínka, matičku. Víte-li, odkud to srdéčko mám? Dobrotivý Bůh mi je dal, dobrými věcmi mne obdaroval, za to mu všecko, i dušičku dám.

85.

Ch u t n á m.

Med jest sladký, ocet kyselý. Zralé ovoce bývá také sladké aneb přisládlé; nezralé bývá kyselé neb nákyslé. Zluč a zemězluč jsou hořké, pivo jest přihořklé. Kuchyňská sůl jest slaná. Trnky jsou trpké, pepř je perný, křen a horčice jsou čpavé. — Jak chutná voda s cukrem?

Jak co chutná, poznáváme jazykem a patrem v ústech; máme chuť.

86.

Č i ch á m.

Růže, karafiáty, fialky a jiná kvítka vydávají příjemnou vůni. Tulipány a jiřinky nevoní. Voňavé byliny jsou: melisa, šalvěj, mateřídouška, heřmánek. Cibule, česnek a křen čpí. Nepříjemně páchnou jedovaté byliny bolehlav, blín, durman. Ve vlhku chléb plesniví. Plesnivina páchne. Puch zdraví lidskému škodí.

87.

R u c e.

Zde ruka, zde ruka, pět prstů na ní; ta pravá, ta levá s loktem a s dlaní. Teď malé ruce si ještě hrají; až budou silnější a k dílu schopnější, práce dost nadělají.

88.

N o h y.

Nohy mám, a pevně stojím; že bych padnul, se nebojím; v chůzi a běhu pozor dám, a zbytečně neskákám; zpříma chodím, — v blátě se nebrodím.

89.

T ě l o.

Mám tělo. Hlava, ruce a nohy jsou oudy těla. Hlavu kryjí vlasy. Hlava bez vlasů je holá neb lysá. Rozeznáváme předek, zadek a vrchol neb týmě hlavy. Z předu hlavy jest obličej. Na obličejí rozeznáváme čelo, skráně, líce, oči, nos, ústa, rty a bradu. Po stranách hlavy máme uši. Oči chráněny jsou víčkama, řasami a obočím. V ústech máme jazyk, dásně, zuby a patro.

Rukama pracujeme, nohama chodíme. Ruka zavřená slove pěst, otevřená slove dlaň, polootevřená slove hrst.

90.

M l u v í m.

Ústa mám, mluvití umím; čemu ještě nerozumím, po tom rodičů se ptám. Co si myslím, o tom rozmlouvám. Směji se a někdy zpívám; ráno, večer se modlívám, a má duše velebí Pána Boha na nebi.

D u š e.

Člověk mrtvý nevidí, neslyší, nemluví, ani se hýbá. Čím to jest? Duše opustila tělo. Duše tedy činí, že vidíme, slyšíme, cítíme, mluvíme, že se hýbáme; duše činí, že jsme živi. Tělo je příbytkem duši. Po smrti se tělo pohrbí a v hrobě se v prach obrátí. Duše naše zůstane živa, nikdy neumře; duše jest nesmrtelná.

Pastýřové u jesli.

Dávno těšili se lidé, Kristus Pán že na svět přijde, až pak v milostivém roce narodil se v Betlémě, ve městě Davidově, jediný syn Boha Otce. Půlnoc byla právě, stáda hověla si v trávě: pastýřové bděli, nad stády stráž měli. Aj, tu anděl u nich stál, novinu jim zvěstoval: „Nebojte se, radujte se, narodil se dnes vám spasitel, lidí všech vykupitel. Jděte, neprodlete, nemluvíátko naleznete v jeslich uložené.“ Andělé pak zpívali: „Sláva Bohu na výsosti!“ Pastýři s radostí k Betlému pospíchali, a našli na úsvitě krásné, milé Boží dítě v jeslich uložené, plenkami obložené. Velmi se divili, Boha velebili, a co viděli a slyšeli, známým svým pověděli.

93.

Svatí tři králové.

Z královského rodu tři mudrci od východu hvězdu znamenali, na cestu se vydali. Dál a dále putovali až k Jeruzalému, aby uvítali nově rozeného krále židovského a se pokořili jemu. Lekl se Herodes král, o trůn svůj se bál, a tři svaté krále poslal do Betléma dále. Hvězda vedla je na jisto a ukázala jim místo, kde našli rozeňátko, Boží pacholátko. Na kolena padli, dary mu obětovali: zlato, kadidlo a myrrhu.

94.

Dvanáctiletý Ježíš.

Dvanáctiletý Ježíš poprvé šel s rodiči svými na svátky do Jerusalema. Zůstal tam i po dnech svátečních, a nevěděli o tom rodičové jeho; mysliliť, že odešel napřed s příbuznými. Na zpáteční cestě k domovu nenalezli ho u známých svých, i vrátili se do města, hledali a našli jej třetího dne v chrámě. Seděl mezi učiteli, poslouchal i otazoval se jich, a všickni divili se odpovědem jeho. Ježíš pak šel s matkou Marií a s pěstounem Josefem do města Nazaréta a byl poslušen jich, a prospíval věkem, moudrostí a milostí u Boha i u lidí.

*

Ježíš přítel dítek.

Když Pán Ježíš na zemi přebýval, dobré dítky rád u sebe míval. Dítky jak ho spatřily, hned se k němu blížily; rády vždy ho vidaly a rády poslouchaly, když o Pánu Bohu, o nebeském Otci, jim povídal, že všechno vidí, vše slyšeti může, tak že před ním nikdo skryti se nemůže. Ježíš dítkám žehnával a často jim říkával, jest-li pobožné a dobré zůstanou, že se k němu do nebe dostanou.

Svatý Mikuláš.

Biskup svatý Mikuláš je již dávno v nebi. Dokud byl na zemi, po dítkách se ptával, rády-li se modlívaly, zda-li také poslouchají? Chodíval i v noci nuzným rodičům k pomoci, z chaloupek je vyvolával, dítkám darů naděloval. Milé dítky zatím spaly, o tom ani nevěděly; a když ráno vstaly, na své oči uviděly, co jim bylo naděleno a za okno uloženo. Tu radostí skákaly a vesele volaly: Byl u nás přítel náš, štědrý biskup Mikuláš!

97.

Sv. Cyril a Method.

Svatí bratři Cyril a Method nazývají se apoštolé Slovanští. Vyšli ze země řecké a kázali víru Krista Pána Bulharům a Slovanům v Uhrách. Roku osmistého šedesátého třetího přišli na Moravu. Pozval jich k sobě kníže moravský Rostislav. Po něm kraloval Svatopluk. K jeho dvoru na Velehrad přijel později kníže český Bořivoj, a svatý Method také pokřtil Bořivoje i manželku jeho Lidmilu.

98.

Svatá Lidmila a vnuk její Vácslav.

„Počátek moudrosti jest bázeň Boží,“ říkávala svatá Lidmila vnuku svému, Vácslavovi. Učila jej činiti dobře lidu pro lásku Boží. V pobožnosti a štědrosti byla mu příkladem. Mladý kníže uznával, že Bůh jest Pán všech pánů, který dobré odměňuje a zlé tresce. Letopisy vypravují, že sv. Vácslav sám připravoval hostie a lisoval víno k oběti nejsvětější, i že posluhoval knězi při mši svaté. Ve škole Budečské učil se rozuměti knihám slovanským i latinským; žaltář uměl zpívati jako dobrý kněz. Škola ta stávala na pvrší u vsi Kovár nedaleko Velvar, kdež nyní stojí Budečský chrám svatých apoštolů Petra a Pavla.

Dobře číň bližnímu svému!

Vojtěch přišel ze školy domů a dostal od matky svačinu, krajíc pěkného bílého chleba, i šel na dvůr; ale sotva počal jísti, přišel k němu chlapec chudobný, a vida ten pěkný chléb, pravil litostivě: „Má sestra je mdlá po nemoci, té by chutnal bílý chlebiček, ale my si ho koupiti nemůžeme.“ Vojtišek podíval se na chlapce a zas na chlebiček, i rozlomil krajíc ve dvě a větší kus dal chlapci, řka: „Na, dones ten kus sestře a řekni, že jí ho ze srdce přeji.“

Buď zdvořilý a ochotný!

Chlapci hráli u cesty. I šel tam tudy pocestný, a oni ho zdvořile pozdravili. Pocestný ptal se, kudy vede nejbližší pěšinka k městu. Jeden z hochů ukazoval mu prstem, řka: „Jděte tam po louce, po té mezi, k tomu kříži a nahoru okolo skály k lesíku.“ Ale druhý pravil: „Povedu vás!“ I šel a vedl pocestného, aby nezabloudil.

Kdo byl zdvořilý? a kdo z nich byl ochotný?

101.

Malé ptáče.

Po zahradě malé ptáče sem a tam veselé skáče; potěšení z toho mívá, a k tomu si rádo zpívá. Sotva bílé ráno svítá, kolem hnízda ptáček lítá, brzo na větvičku sedá, brzo dole broučky hledá. Ale když volají staří, ptáček chvílenky nezmaří; jak je slyší, domů letí. Tak poslušny buďte děti!

102.

Poslouchej!

Zima byla a sněhu nazbyt, chlapeci pojížděli na saních. Z komůrky vynesl též Karlík sáňky své a optal se otce: „Smim-li, tatínku, vozit se na saních?“ „Nesmiš“, odpověděl otec; „kašleš“. Chlapec hned na slovo odnesl sáňky do komůrky a vrátil se do světnice. Matka přinesla láhvičku a vytila něco šťávy na lžici a dala Karlovi užívat, řkouc: „To ti lékař posílá, uživej toho, a kašel tě trápit přestane“. Karel okusil léku, a že byl hořký, užívat ho nechtěl. Ale matka doložila přísně: „Karle, pi!“ Karel se již nezdráhal, nýbrž užil léku, a brzo bylo po kašli.

Poslušnost pěkná etnost.

Vděčná dcera.

U lesa květky na jaře jahody. Malá Anna o nich věděla a chodila se tam dívat a čekala, až by zčervenaly. Jahody dozrály. Anna jich okusila a poznala, že jsou velmi chutné. Ale najednou si vzpomněla na rodiče a pravila sama k sobě: „Moji milí rodiče mě živí, dávají mi šaty, knížky a všechno, čehokoli potřebuji; musím též jim něco přinést.“ I natrhala jahod, navázala z nich dvě kytky a chvátala s radostí domů. „Zde, otče a matko, vám něco přináším!“ a podala každému kytku. Rodičům byly jahody wděk, a těšili se, že jejich dcera je wděčná.

Neodkládej!

Bedlivá matka hleděla si v zahradě zeleniny. Jednou přikazovala dcerušce: „Liduško, podívej se na ta malá žlutá vajíčka na dolejších lupení; z těch by se vylíhly housenky a sežraly by nám zeli. Prohlédni dnes všechno a bedlivě ta vajíčka zamačkej; tak uhájíme zeli.“ Ale Liduška myslila, že později bude času dosti, až — na to dokonce zapoměla. Matka

zatím ochuravěla a nemohla po několik neděl přijíti do zahrady. Po čase přišla tam s Liduškou, a ejhle, zeli bylo celé od housenek ožráno. Nic nezbylo než holý košťál, a lupeny vyhlížely jako metly. Zastyděla se Liduška za svou nedbalost. Matka jí domluvila a pravila: „Co můžeš učiniti dnes, toho na zejtrí neodkládej.“

105.

Buď smířlivý!

Vácslav šel s Františkem do školy. Na cestě ukazovali sobě psaní. František nahlédl do psaní Vácslavova a pravil: „Vácslave, tys nadělal mnoho chyb; tys nepsal pozorně!“ I chtěl mu ukázati, kde chybil. Vácslav vytrhl mu písmo z ruky a uhodil jej. František se ho nedotknul, ale pravil: „Vácslave, že to povím panu učiteli!“ — „Pověz!“ odpověděl Vácslav. — Ale než se přiblížili ke škole, vzal Vácslav Františka za ruku a prosil: „Slyš Františku! neříkej ničeho panu učiteli! Chybil jsem, odpusť mi!“ František obrátil se k prosícímu a viděl, že byl tesklivý. I podal mu ruku a pravil: „Odpouštím tobě! Buďme spolu zase dobří!“

Který z těch dvou chlapců byl zlostný?
Který byl mírný a smířlivý?

Buď upřímný!

Matka seděla s Martínkem ve světnici. Otec přišel právě ze zahrady a pravil přisluším hlasem: „Co jsem spatřil v zahradě! Skoro všude květ se stromků jest otrhán. Kdo mi asi pokazil radost?“ Také matka se zarmoutila, a Martínek uleklý bítval se k zemi. Za chvíli se zeptal otec synka: „Nevíš-li, kdo mi ten květ zkazil?“ Tu vstal Martínek a pravil k otci s očima slzavýma: „Ach otče, já jsem to udělal!“ Rodiče napomenuli chlapce a odpustili mu, protože se upřímně přiznal.

Výstrahy.

Nepozorné, všetečné děti přicházejí často k úrazu; nestrádné a mlsné připravují se o zdraví.

Dítky, neběhejte divoce po schodech!

Nenahýbejte se s oken anebo přes roubení u studnic!

Nesedejte za vůz!

Nenabíhejte do cesty, kudy se jezdí!

Nepřibližujte se k neznámým koním!

Nedrážděte psů!

Nezdvihejte příliš těžkých věcí!

Nehrejte zbraní ani sarkami!

Nekoupejte se bez dohlídky starších lidí!

Neklouzejte se na tenkém ledě!

Nejezte ovoce nezralého a ničeho, co neznáte!

Nepíte, když jste uhráty!

Nelehejte do chládku, jste-li upoceny!

108.

Liduška a holubička.

K Lidušce do pokojička přiletěla holubička. Liduška malá se radovala, dala jí k zobání zbytky od snídaní, a ji hladila a k ní pravila: „Nebojíš se mne, holubičko?“ Holubička zavrkala: „Co bych se bála, má holčičko! zlého jsem nic nedělala; ty tak dobrá vyhlížíš; vid, že mi neublížíš?“

109.

Ptáček v zimě.

Kdo to klepá venku? Hleďme, modrý ptáček! na našem okénku sedí ubožáček. V poli všecko pusto, sněhu padá husto. Nám je dobře ve světnici, ptáček mrzne na větvi. Pojd sem, ptáčku, pojd zpěváčku! drobtů dosti máme, těch mi tobě dáme, a na první jarní den, pustíme tě zase ven.

Vlaštovička.

Aj, ty vlaštovičko milá, kdes tak dlouho lítala? Zde jsi hnízdo opustila a je prázdné nechala! Či jsi byla v teplém kraji po ten celý zimní čas, a se navrátila v máji do dědiny naší zas? — Vítej, rozmilá poutničko, z předaleké krajiny! Teplé zahřívá slunéčko již i naše končiny. Dopřejeme ti místečka, přijmeme tě pod střechu, vlet' si do svého hnízdečka, potřebuješ oddechu!

Člověk a skřivánek.**Člověk.**

Proč málo, skřivánku, na zemi zpíváš? pověz, můj milánku, proč vysoko létáš, pod oblaky dlíváš, křídla třepetáš?

Skřivánek.

Dole bydlím a sedám, dole potravu hledám; pod oblaka lítám, Boha tam oslavuji; křídla třepetám, že jsem zdrav, se raduji.

Holubička.

Sotva bílý den zasvítá, holubice v polích lítá; lítá, nelení, tam po osení, a již v ranní době hledá pokrm sobě. — A když najde tam

zrněčko, zaplesá její srdéčko. Mine hodina, nezapomíná holubice matka na svá holoubátka. Prázdná domů nepřiletí, pokrm nese pro své děti. Děti čekají a zavrkají, když se jejich máti nazpět domů vrátí.

Více než ta holubinka pečuje o mne matinka; práce nešetří, i když jsem větší, miluje mne stále; to jí bud ke chvále!

113.

Den a noc.

Vidíme nad sebou modrou oblohu nebeskou. Na té straně, kde ráno vychází slunce, pravíme, že je východ; kde slunce na večer zapadá, tam je západ. Dokud slunce stojí na nebi, máme den; jakmile zapadne, počíná noc. V poledne stojí slunce na obloze nejvýše. Tehdáž bije dvanáct hodin. V noci svítivají měsíc a hvězdy. Od poledne do půlnoci počítáme opět dvanácte hodin.

Slunce osvětluje a zahřívá zemi. Beze světla a bez tepla nemohli by ani lidé ani zvířata živi býti. Rostliny také potřebují světla a tepla. Lidé ve dne pracují, v noci odpočívají.

Kdo dokončil v práci den, tomu chutná dobře sen.

114.

Týden, měsíc, rok.

Do týdne počítáme sedm dní a sedm nocí. Umím jmenovati všech sedm dní. Neděli nazýváme také dnem Páně. Po neděli je šest dní všedních. Jsou také výroční svátky a hody Boží: wánoce, welifonoce, letnice. O wánocích slawíme narození Pána Ježíše Krista, o welifonocích wzkříšení Páně, o letnicích seslání Ducha Swatého.

Čtyry týdny se počítají do měsíce a dwanaácte měsíců do roka. Jmena měsíců jsou: leden, únor, březen, duben, kwěten, červen, červenec, srpen, září, říjen, listopad, prosinec. Tři měsíce jsou čtvrt roku. Jaro, léto, jesěň a zima jsou čtyry roční částky.

W jeseni se pšenka sívá, w zimě země odpočívá, na jaře se zelená, w létě setba dozrává.

115.

Pasačka.

Paste se housata, roste vám travička;
roste vám, přiroste, spadne-li rosička. Hudě
hej, hejhej, hejsa, hej!

Do žita, pšenice na škodu nechodte,
housátek maličkých, husy, tam nevodte!
Hudě hej, hejhej, hejsa, hej!

Neposlechnete-li, pozdvihnu metličku, pošlehám, potrestám mlsavou hubičku. Hudě hej, hejhej, hejsa, hej!

V louži se nebrouzdej, housátko žlutoučké, umej se v potoce a budeš hezoučké. Hudě hej, hejhej, hejsa, hej!

Umytá, hezoučká budeš pak husička, a k duhu půjde ti zelená travička. Hudě hej, hejhej, hejsa, hej!

V zimě pochválíme tvoje bílé peří, a ty dáš nám také pečení k večeři. Hudě hej, hejhej, hejsa, hej!

Paste se housata; až se napasete, pořádkem za sebou k domovu půjdete. Hudě hej, hejhej, hejsa, hej!

Housátka, husičky, děláte štěbety, nenadějte jen na sebe klevety! Hudě hej, hejhej, hejsa, hej! —

116.

Hra na vojáky.

Tluče bubeniček, tluče na buben, a svolává chlapce: Chlapci, pojdte ven! Zahrajem si na vojáky, máme flinty a bodáky! Hola, hura, hej, nikdo nemeškej!

Vezměte své tašky a své ručnice, připněte si k boku ostré šavlice! Zahrajem si na vojáky, máme flinty a bodáky! Hola, hura, hej, nikdo nemeškej!

Do řady se stavme, malí vojáci, i budeme někdy hodní jonáci! Zahrajem si na vojáky, máme flinty a bodáky! Hola, hura, hej, nikdo nemeškej!

Tam je břeh u cesty, jako pevný hrad, toho dobudeme beze všech útrat! Zahrajem si na vojáky, máme flinty a bodáky! Hola, hura, hej, nikdo nemeškej!

Tam stojí bodláčí: Hej na ně spolu! To my posekáme: Všem hlava dolů! Zahrajem si na vojáky, máme flinty a bodáky! Hola, hura, hej, nikdo nemeškej!

Utíká zajiček, má před námi strach; běžet ho necháme, ušetříme prach. Zahrajem si na vojáky, máme flinty a bodáky! Hola, hura, hej, nikdo nemeškej!

Sedě teď na bobku stříhá ušima, snad se nám vysmívá ta čtveračina? Zahrajem si na vojáky, máme flinty a bodáky! Hola, hura, hej, nikdo nemeškej!

My ho potrestáme, neutěče zdráv; na zajíce střelme: Pif a puf a paf! Zahrajem si na vojáky, máme flinty a bodáky! Hola, hura, hej, nikdo nemeškej!

Zahnali jsme svého již nepřítele; vítězi se vraťme domů po dole! Hráli jsme si na vojáky, složme flinty a bodáky! až pak bude čas, zahrajem si zas!

117.

Č í s l a .

1	I	jedna
2	II	dvě
3	III	tři
4	IV	čtyry
5	V	pět
6	VI	šest
7	VII	sedm
8	VIII	osm
9	IX	devět
10	X	deset
11	XI	jedenáct
12	XII	dvanáct.

Modlitby.

Modlitba Páně.

Otče náš, jenž jsi na nebesích. Posvět se jméno Tvé. Přijď království Tvé. Bud vůle Tvá jako v nebi tak i na zemi. Chléb náš vezdejší dej nám dnes. A odpusť nám naše viny; jakož i my odpouštíme našim vinníkům. A neuvoď nás v pokušení. Ale zbav nás od zlého. Amen.

Pozdravení andělské.

Zdrávas Maria, milosti plná, Pán s tebou. Požehnanás ty mezi ženami, a požehnaný plod života tvého, Ježíš. Svatá Maria, matko Boží, pros za nás hříšné nyní i v hodinu smrti naší. Amen.

Vyznání apoštolské.

Věřím v Boha Otce, všemohoucího stvořitele nebe i země. I v Jezu Krista, Syna jeho jediného, Pána našeho. Jenž se počal z Ducha svatého, narodil se z Marie Panny. Trpěl pod Pontským Pilátem, ukřižován, umřel i pohřben jest. Stoupil do pekel, třetího dne vstal z mrtvých. Vstoupil na nebesa, sedí na pravici Boha Otce všemohoucího. Odtud přijde soudit živých

i mrtvých. Věřím v Ducha svatého. Svatou církev obecnou, svatých obcování. Opuštění hříchů. Těla vzkříšení. A život věčný. Amen.

Když se ráno, v poledne a večer na klekání zvóní.

1) Anděl Páně zvěstoval Panně Marii, a ona počala z Ducha Svatého.

Zdrávas Maria a t. d.

2) Hle, já dívka Páně, staniž mi se podle slova tvého.

Zdrávas a t. d.

3) A Slovo tělem učiněno jest a přebývalo mezi námi.

Zdrávas a t. d.

Před jídlem.

Oči všech doufají v Tebe, Pane, a Ty dáváš jim pokrm v čas příhodný. Otvíráš ruku Svou a naplňuješ všelikého živočicha požehnaním. Hospodine Bože, Otče nebeský! požehnej nás i těchto darů, kterých z Tvé štědroty požívatí budeme. Pro Ježíše Krista Pána našeho. Amen.

Po jídle.

Chvalte Pána všickni lidé! neboť potvrzeno jest nad námi milosrdenství, a pravda Páně trvá na věky.

Sláva Oci i Synu i Duchu Svatému, jakož byla na počátku, tak budiž nyní a vždy až na věky věkův! Děkujeme Tobě, všemohoucí a milosrdný Bože, za všecka dobrodiní Tvá, který jsi živ a kraluješ po všecky věky věkův. Amen.

Modlitba večerní.

Pane Bože, Svou mocí ochraňuj nás v té noci, v pokoji ať odpočíváme a dne nového se dočkáme.

Pane vyslyš modlitbu mou!
A volání mé k Tobě přijď!

Modleme se!

Pokorně Tebe prosíme, ó Bože, navštiv přibýtek náš a odvrát od něho všecko zlé! Andělé Tvoji bděte nad námi a ochraňujte nás! Pomoc Tvá přebývej vždycky s námi. Amen.

Anděli Boží, strážce můj, rač vždycky být ochrance můj, mě vždycky řiď a napravuj, ke všemu dobrému mě vzbuzuj; ctnostem svatým mě vyučuj, ať jsem tak živ, jak chce Bůh můj. Tělo, svět, ďábla přemáhám, na tvá vnuknutí pozor dám. A v tom svatém obcování ať setrvám do skonání, po smrti pak v nebi věčně chválím Boha ustavičně. Amen.

Otče náš — Zdravas.

Duše všech věrných zemřelých ať odpočívají v pokoji! A světlo věčné ať jim svítí. Amen.

O b s a h.

Strana		Strana	
Samohlásky krátké: i, u, y, o, e, a	3	Předložka s	23
dlouhé: í, é, á, ů, ú, ý —		Předložky: s, v, k	24
Dvouhláska ou	4	s=z, z=s	—
Souhlásky m, p	—	v=f, k=g	—
— b, f, v	5	Čtyřpísmenné slabiky	25
— t, d	6	Drak	—
— s, š	7	Rak	26
— z, ž	8	Pětipísmenné slabiky	—
— c, č	9	Goliáš	27
— r, ř	10	Šestipísmenné slabiky	28
— l, n	11	Abecedy — tisková, psací, fraktura	29-31
— k, g	12	Dobrý počátek	32
— h, ch	13	Půjdu do školy	—
— j, ě	14	Co jest ve škole	33
— ň, ně, ny, ný, ni, ní	15	Modlitba před cvičením	—
— f, tě, ty, tý, ti, tí	16	Co děláme ve škole?	34
— d, dě, dy, dý, di, dí	17	Modlitba po cvičení	—
c-C, é-Ě, oh-Ůh, k-K, j-J, o-O, p-P, v-V, s-S, š-Š, z-Z, ž-Ž, h-H, r-R	18	Co děláme doma?	—
m-M, d-D, l-L. Sup a čáp	19	Co vidíme v domě?	35
t-T, b-B. Tělo, duše, Bůh	—	Kdo staví dům?	—
Co Bůh poručí	20	Co jest v zemi?	36
Modlitbička ranní	—	Rostliny	37
Modlitbička večerní	—	Kvítí	38
n-N. Polouhláska r	21	Sucho	—
u-U. Polouhláska l	—	Hmyz	39
ř-Ř. Hory, vody, lesy	22	Mravenci a včely	—
a-A, e-E. Adam a Eva	—	Hlasy ptačí	—
f-F, y-Y. Souhlásky -st, -sk na konci slabik	23	Ptáci	40
		Zvírátko také cítí	—
		Zvířata domácí	—
		Zvířata plachá a dravá	41
		Zvířata ve vodě	—

	Strana.		Strana
Počet živočichů	42	Sv. Lidmila a sv. Václav	51
Vidím, jaké jsou věci	—	Dobře oň bližnímu svému!	52
Vidím, kdo co činí, a kde se co děje	43	Buď zdvořilý a ochotný!	—
Oči	44	Malé ptáče	53
Slyším	—	Poslouchej!	—
Uši	45	Vděčná dcera	54
Hmatám a cítím	—	Neodkládej!	—
Mé srdéčko také cítí	—	Buď smířlivý!	55
Chutnám	46	Buď upřímný!	56
Čichám	—	Výstrahy	—
Ruce	—	Liduška a holubička	57
Nohy	47	Ptáček v zimě	—
Tělo	—	Vlaštovička	58
Mluvíím	—	Člověk a skřivánek	—
Duše	48	Holubička	—
Pastýřové u jeslí	—	Den a noc	59
Svatí tři králové	49	Týden, měsíc, rok	60
Dvanáctiletý Ježíš	—	Pasačka	—
Ježíš přítel dítek	50	Hra na vojáky	61
Svatý Mikuláš	—	Čísla	63
Sv. Cyril a Method	51	Modlitby	64

ÚK VŠP HK

100000200856

